herpy

KAMELEONER

Spiny Chameleon

Furcifer verrucosus

Furcifer verrucosus er et av Madagaskars største kameleoner og lever i de varme, tørre tornskogene i sør og sørvest. Hannen blir opptil 57 cm og har en høy hjelm og en kam med pigger langs ryggen, mens hunnen er langt mindre og brunlig. Arten er sky, drikker mye og krever kraftig varme, UVB og en kjølig periode om vinteren.

Familie: Chamaeleonidae Tidligere navn: *Chamaeleo verrucosus*

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**21-57 cm** total lengde inkl. hale
Levealder	**2-5 år**
Aktiv	**Om dagen**
Levevis	**Trelevende**
Biotop	**Halvørken og tørrskog**
Vanskelighetsgrad	**Erfaren**

STELL

Min. terrarium	**60 × 60 × 120 cm** L × B × H for 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**25-30 °C**
Varmeplass	**31-35 °C**
Temperatur, natt	**15-22 °C**
Luftfuktighet	**40-60 %**
Vann	**Ingen vannskål**
UVB	**Nødvendig** Ferguson-sone 3
Vinterhvile	**15-25 °C** 8 uker
Kosthold	**Insekter**
Holdes	**Alene**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Kjønnsmoden	**6-10 mnd.**
Kullstørrelse	**30-50 egg**
Kull per år	**1-2**
Inkubasjon	**270-365 dager** ved 20-23 °C

VERN OG PAPIRER

CITES	**Liste II**
EU-vedlegg	**Vedlegg B**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Furcifer verrucosus hører til Madagaskars største kameleoner. Hannene blir opptil 57 cm inkludert hale, men de fleste voksne hanner er 40-50 cm. Hunnene er langt mindre og blir høyst omtrent 21 cm. Hannen har en høy hjelm og en ryggkam med opptil 40 pigger som går halvveis ut på halen; hunnen har en lavere hjelm og bare 4-5 små pigger på forkroppen. Begge kjønn har en kam under haken. Artsnavnet kommer av latin *verruca*, vorte, og viser til de forstørrede skjellene som gir huden et vortete utseende.

Hannene er oftest gråbrune, men skifter til turkis eller gressgrønn med en hvit, avbrutt stripe langs siden når de er stresset. Det finnes flere fargeformer hos hannene, blant annet en grønnblå, en med rødt hode og en mørkere olivengrønn med lengre ryggpigger. Hunnene er grå, brune eller rustfargede med lysere buk og får oransje til røde toner når de er paringsvillige eller drektige.

Det skilles mellom to underarter, *F. v. verrucosus* og *F. v. semicristatus*, som bare finnes på det sørligste Madagaskar. Genetisk faller arten i en sørvestlig og en sørøstlig gruppe, og variasjonen i hannens kjønnsorganer og i kromosomene tyder på at navnet kanskje dekker flere arter.

Arten ble beskrevet i 1829 av Georges Cuvier. Den er sky til tross for størrelsen og sitter ofte ubevegelig i timevis på en grein, presset inn mot den, slik at den blir vanskelig å se. Den ligner *Furcifer oustaleti* og forveksles ofte med den, men krever et annet klima, så de to artene kan ikke holdes likt. De fleste dyrene i handelen er villfangede, og det avles bare lite.

Utbredelse og leveområde

Furcifer verrucosus lever i de tørre, varme strøkene i det sørlige og sørvestlige Madagaskar og finnes ikke i øst og nord. Arten klarer seg i forstyrret natur og sees ofte i sekundær vegetasjon, men foretrekker tornskog, der den finnes.

> **Naturlig utbredelse:** Madagaskar.

LEVEOMRÅDE

Leveområdet er tørr tornskog, som bare er grønn i regntiden. I tørketiden blir hele strøket gråbrunt og uttørket. Restene av tornskogen er lave og tette og består av tornete planter, innførte opuntier og enkelte baobabtrær. Arten lever også i busker og kratt på sanddyner og uttørket leirjord.

Klimaet rundt Toliara er varmt. I regntiden (november-februar) kommer dagtemperaturen lett over 30 °C, og i solen kan den nå 45 °C, mens regnet er sparsomt. Månedsgjennomsnittet ligger på 25-27 °C, med netter på 20-22 °C og dager på 30-32 °C. I tørketiden er det fortsatt varmt om dagen, men i juni-august ligger månedsgjennomsnittet på 20-21 °C, dagene på 26-27 °C og nettene på 14-15 °C. Fra april til oktober regner det bare 3-5 dager i måneden. Forskjellen mellom dag og natt er stor hele året, og mange dyr dør i tørketiden.

Stell

TERRARIET

Hannen skal ha et nettingterrarium på minst 60 × 60 × 120 cm (lengde × bredde × høyde), hunnen på minst 60 × 60 × 90 cm. Høyden er det viktigste, og større er bedre. Dyrene oppdrettes og holdes hver for seg og settes bare sammen til paring.

Arten er svært sky og vil ofte verken spise eller bevege seg når den blir sett på. Skjerming mot blikk er derfor like viktig som fysisk adskillelse. Gi tett dekning med mange greiner i ulike tykkelser og levende planter, og sett terrariet på et rolig sted. Dyret gjemmer seg ved å trykke seg inn mot en tykk grein, så det skal finnes tykke greiner å gjemme seg bak.

TEMPERATUR

Kravene til varme ligner dem for *Chamaeleo calyptratus*. Om dagen skal det være 25-30 °C med en solplass på 31-35 °C, og om natten skal temperaturen falle 5-8 °C, til 17-22 °C. Mål overflatetemperaturen på solgrenen med et IR-termometer, og bruk lamper med moderat effekt i passende avstand, slik at dyret ikke brenner seg.

En kjølig periode på omkring to måneder om vinteren svarer til tørketiden i utbredelsesområdet og kan hjelpe nye, viltfangede dyr med å venne seg til forholdene og styre yngelsyklusen. I den kjølige perioden skal nettene være omkring 15 °C og dagene høyst 25 °C, som i tørketiden ved Toliara. En hunn som får en tydelig kjølig periode, legger som regel bare ett kull per år.

Les mer: Varme og temperatur Les mer: Kjøp av dyr: oppdrett, viltfangst og transport

LUFTFUKTIGHET OG VANN

Terrariet skal holdes forholdsvis tørt, omtrent 40-60 % luftfuktighet, og tørke opp mellom sprøytingene. Likevel har arten samme vannbehov som andre kameleoner, og leveområdet er tørt, men ofte fuktig i luften. Gi vann hver dag med både sprøyting og drypp. Dyret drikker mye og lenge når det regner, og trekker seg deretter tilbake for å tørke.

Uttørking er en hyppig årsak til problemer hos nye dyr. Sørg for at de får rikelig med vann de første ukene.

Les mer: Luftfuktighet, sprøyting og ventilasjon

LYS OG UVB

Arten er dagaktiv og soler seg i åpne, solrike områder. Gi omkring 12 timer lys med et T5 HO-rør eller en kraftig LED-lampe over hele terrariets lengde. Naturlig sollys uten glass er bra for arten.

UVB er nødvendig. Ferguson-sonen er ikke målt for arten; bruk sone 3 som hos *Furcifer pardalis* og *Chamaeleo calyptratus*. Sikt mot en UV-indeks på omkring 3-4 på solgrenen og skygge lengre nede, slik at dyret kan velge. Mål med en UV-måler, og bytt røret etter produsentens anvisning.

Les mer: Lys og UVB

FÔRING

Furcifer verrucosus er insektspisere og spiser store mengder. Gi sirisser, gresshopper, fluer, møll, melorm og superorm. Voksne dyr foretrekker store byttedyr. Ungene vokser raskt og spiser store mengder.

Voksne dyr fôres annenhver dag. Støv fôrdyrene med kalk med litt D3 og et vitamintilskudd i små doser, og gi insektene et næringsrikt fôr 24-48 timer før fôringen. Hold øye med vekten, særlig hos hunner, for overvekt øker risikoen for eggleggingsproblemer. La dyret være i fred under måltidet.

Les mer: Fôrdyr: hold og avl Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd

ATFERD OG HÅNDTERING

Arten er sky og stresses lett av tilskuere. Den håndteres ikke, og et nytt dyr skal ha flere uker i ro. Etter ankomsten skal dyret først få vann, deretter mat, og når det har falt til ro, skal det behandles for innvollsorm og andre parasitter hos en veterinær, fordi villfangede dyr ofte har dem. Behandlingen er mindre belastende når dyret har kommet seg etter transporten.

Dyrene er enslige og territoriale og skal bo hver for seg. Hannens farger skifter til turkis eller grønt når han er stresset eller opphisset.

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Hannen er langt større enn hunnen, omtrent dobbelt så lang og enda tyngre, og har en høyere hjelm og en hel ryggkam med lange pigger. Hannens pigger sees allerede ved klekkingen; hunnen har færre og mindre. Dyrene er kjønnsmodne etter 6-10 måneder, men bør først brukes i avl når de er 9-12 måneder.

PARRING

Arten formerer seg om våren. Sett en paringsvillig hunn inn hos hannen. Hun er paringsvillig når fargen hennes får en dypere kanelrød tone. Avviser hun hannen, så ta henne ut og prøv igjen senere. Avviser hun ham ikke, kan paringene strekke seg over dager eller uker. Ta hunnen ut når hun blir mørk og truer hannen, for det er tegn på at hun er drektig. Hun skal deretter holdes for seg selv.

EGGLEGGING OG KULL

Hunnen legger eggene 4-6 uker etter paringen. Hun legger 30-50 egg per kull og 1-2 kull i året; etter en tydelig kjølig vinter som regel bare ett. Gi henne en stor beholder med fuktig pottejord der hun kan grave. Hun spiser mer mens hun er drektig, så gi rikelig med mat.

INKUBASJON

Eggene ruges ved 20-23 °C i 9-12 måneder i et omtrent 5 cm tykt lag vermikulitt som er fuktig, men nesten tørr. Etter omtrent ni måneder tilsettes vann for å etterligne regntiden. Eggene svulmer da opp, og det tykke skallet blir tynt nok til at ungen kan bryte ut. Den lange rugetiden skyldes en hvileperiode i fosterutviklingen, som er vanlig hos *Furcifer*.

OPPDRETT AV UNGER

Ungene er forholdsvis lette å oppdrette. Hold dem ved en luftfuktighet på 60-80 %, og gi rikelig med små insekter hver dag, for de vokser raskt. Dyrene må bo hver for seg, senest når de nærmer seg kjønnsmodenheten. Levetiden er ikke dokumentert; andre store *Furcifer* blir 2-5 år. Kryss ikke fargeformene i avlen.

Helse og vanlige feil

Typiske problemer og feil i stellet:

- Uttørking hos nye, villfangede dyr. Gi rikelig med vann som regn og drypp.
- Innvollsorm og andre parasitter hos villfangede dyr. La dyret falle til ro, og få så en avføringsprøve undersøkt hos en veterinær med erfaring med reptiler.

- Stress, fordi arten er svært sky. Dyret kan slutte å spise.
- Beinskjørhet (MBD) ved for lite UVB, kalk og D3.
- Overvekt og eggleggingsproblemer hos hunner.
- Luftveisinfeksjoner ved stillestående luft.
- Brannskader fra lamper som henger for tett på.

Kontakt en veterinær med erfaring med reptiler hvis dyret ikke spiser, går ned i vekt, sitter mørkt og sløvt eller puster med åpen munn.

Les mer: Typiske sykdommer og tegn på sykdom

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.